

13. О минеральных водах в Константиноградском уезде, полтавской губернии в начале прошлого века (1804-1809). Полтава : Электрическая типография Г.И. Маркевича, 1915. 20 с.

In the first half of the XIX century, Kyiv region became an educational center for international cooperation. In the context of accelerated growth of the population in large cities, it was quite systematic to develop a network of new educational centers, which strengthened the socio-cultural growth of the domestic territory of the studied period. At the time of the St. Volodymyr University opening (1834), Kyiv was the socio-cultural capital of the national renaissance.

The high ideals of the intelligent principle primacy in the socio-cultural growth of the pro-Ukrainian territories was consequently determined by the maintenance of close international cooperation with foreign colleagues and the growing importance of high ideology of Ukrainophilism.

Having considered the issue of M. Pyrogov's contribution to the educational growth of the Kyiv Educational District with the help of context research methods, his initiative in establishing scientific and educational business trips of local educators should be emphasized. His role in promoting the abolition of violent manifestations in the educational process was also of great importance. It should be noted that the activities of the Ukrainian educator were broadly based on democratic principles, which was the result of his Eurocentric views on further state development.

The socio-cultural impulses to the struggle against enslavement and autocracy were not a spontaneous wave of uncontrolled expression, but a purposeful and thoughtful action, which matured in the educational concentrates of the Dnieper region. In this aspect, it is impossible to ignore the fundamental impact of the Kharkiv-Kyiv secret society on the above events. The inspirations and adherents of this educational center were such famous historical figures as J. Beckman, P. Yefymenko, P. Zavadskyi, M. Muravskyi, and M. Rayevsky. The latter tried to convey to the social circles of the time the ideological necessity of a revolution of the current pro-imperial arbitrariness, which destroyed the young generation's self-consciousness by existing prohibitions, and distorted the national outline of pro-Ukrainian development. It can be found in some source materials that the mentioned above historical figures obtained such a revolutionary ideology from the depths of the European revolutionary movement, which swept through the territory of individual countries of the region.

Key words: socio-cultural conditions, enlightenment, Kyiv region, national development.

УДК 37.091.113:005.95:005.591.6

DOI: 10.32626/2309-9763.2019-27.59-63

Ірина Кучинська
Iryna Kuchynska

КЕРІВНИК У СФЕРІ ОСВІТИ: ІНТЕЛІГЕНТ, ІНТЕЛЕКТУАЛ, МЕНЕДЖЕР-НОВАТОР

LEADER IN EDUCATION: INTELLIGENT, INTELLECTUAL, MANAGER-INNOVATOR

У статті акцентується увага на пріоритетних якостях менеджера у сфері освіти в умовах сучасного реформування. Підкреслюються пріоритетні орієнтири змісту його організаційно-педагогічної роботи.

Ключові слова: керівник, менеджер-новатор, освіта, інтелігент, інтелектуал.

Освітні реформи, очевидцями і сучасниками яких ми всі є сьогодні, безумовно диктують необхідність постійного оновлення, розвитку й удосконалення, пошуку ефективних моделей, технологій, шляхів і ресурсів упровадження високої культури управління, що є, цілком

очевидно, проблемою функціонування конкретної організації та кожного її члена. Настав час, коли при необхідності формування нової системи управління, баченні її пріоритетних напрямів, у першу чергу, слід звернути увагу на особу самого керівника, його особисту та професійну відповідність тим цінностям й критеріям, які дадуть можливість визначити ступінь його потенційних можливостей у справі формування компетентного педагогічного середовища. Сьогодні, як ніколи гостро постає питання наявності у сфері освіти менеджера-новатора, інтелектуала й інтелігента, особистості яка має достатньо практичний досвід керівника, високий рівень знань, умінь і навичок, якісної й ефективної підготовленості, управлінського мислення, творчого і морального потенціалу. Коли сьогодні лунають думки про зміну техніки управлінської діяльності, акцентується увага на ключових ціннісних орієнтирах, пріоритетах та перспективах, цілком очевидно, постає також питання профпридатності менеджера освіти, його вмінні не тільки побудувати конструктивну систему управління, але й визначити при цьому подальші стратегічні напрями діяльності, структурувавши ефективні елементи організації що дадуть змогу здійснити поставлені завдання, досягнувши якісних результатів. Безперечно, зробити це може далеко не кожен керівник у сфері освіти, а тільки та людина, яка відповідає інноваційно-креативним, морально-етичним, психолого-педагогічним, фахово-теоретичним та фахово-методичним критеріям.

Мета статті – висвітлити та проаналізувати ключові орієнтири ефективної діяльності сучасного менеджера освіти.

Ставлячи питання, яким повинен бути сучасний менеджер у сфері освіти, в першу чергу, напрошується відповідь – це компетентний керівник, який знає і вміє, як зберігати і транслювати, упорядковувати і поширювати культурні ресурси, етичні норми і ціннісні орієнтири; спрямований на вироблення нових ідей, образів, моделей дій; політичних і соціальних програм; психологічно грамотний; здатний до інноваційної діяльності. Неможна обійти поза увагою той факт, що це повинна бути людина з глибокою моральною свідомістю, мисленнєво вираженою моральною нормативністю і моральної оцінки у формі не тільки загальних уявлень, але й специфічних понять, а також володіти вмінням їх застосовувати до різних фактичних ситуацій у формі конкретних суджень. Адже, дійсно моральна свідомість викликає пошук того вчинку, який повинен відповідати певній нормі моральності. Як відомо, саме через систему ідеалів, норм і оцінок мораль регулює вчинки і дії людей, виконуючи роль своєрідного компасу поведінки, що сприяє адекватній орієнтації в навколишньому середовищі. Звичайно, менеджер освіти повинен бути високоморальною особистістю (культура етичного мислення; культура почуттів; культура поведінки; етикет). Він повинен бути гуманною, духовною, творчою особистістю, прагнути створити в освітньому закладі атмосферу відкритості й відповідальності, бути для своїх підлеглих моральним авторитетом, розвивати позитивний імідж закладу, здійснювати економічну і правову компетентність в управлінні та дотримуватись демократичних відносин, суспільних норм та статутних правил з усіма учасниками навчально-виховного процесу. Не можемо обійти поза увагою й питання рівня культури у стосунках із підлеглими, ініціативи керівника щодо мотивації власної праці та праці колег, дотримання норм поведінки, сповідування традицій та цінностей; гуманне ставлення до колег та учнів, педагогічну майстерність, творчу співпрацю, емпатію; працездатність та здоровий спосіб життя, інформаційну обізнаність, лідерство та тайм-менеджмент керівника.

Звичайно, організовуючи освітній процес керівник, насамперед, вирішує проблеми якості змісту освіти. Очевидно, що формування керівника нової генерації у процесі безперервної освіти засобами його особистісно-професійного розвитку як інтегрального чинника ефективності професійної культури менеджера освіти є ресурсом забезпечення управлінської компетентності. Сучасний керівник повинен не тільки знати ключові підходи до розвитку освіти в Україні, але й уміти їх аналізувати, обґрунтовувати та впроваджувати у разі потреби у практичну площину. Вважаємо за доцільне, у контексті вище зазначеного акцентувати увагу на таких підходах:

1. Синергетичний підхід є теоретико-методологічною основою розвитку освіти, ініціює у педагогів синергетичне бачення, дозволяє зрозуміти важливість спільних підходів, міжпредметної організації знань, розглядається як метод аналізу педагогічної думки.

2. Епістемологічний підхід базується на вивченні переконань учнів, їх сутності та розвитку, їх впливу на процеси розуміння, пояснення, навчання та досягнення. З позицій цього підходу, освіта виступає медіатором у набутті знань, коли вони не надаються суб'єкту в готовому варіанті, а він сам вчиться їх здобувати, знаходити, застосовувати, усвідомлювати зміст інформації.

3. Компетентнісний підхід спрямовує навчання на розвиток здібностей у суб'єкта навчання використовувати здобуті знання, вміння та навички, що дозволяє йому пристосовуватись, діяти та виживати в умовах, які швидко змінюються. Для цього суб'єкт має бути спрямований не тільки на оволодіння оперативними та мобільними знаннями, а й на власний розвиток та прагнення до постійного оновлення знань.

4. Системний підхід позитивно впливає на побудову структурованих дидактичних ситуацій, які гарантують високу пропорційність між часом на підготовку, самостійну роботу та досягненнями учнів, здебільшого у сфері основних умінь і компетенцій. Системний підхід дає змогу встановлювати зв'язки між окремими компонентами в процесі навчання, бачити його цілісність, порівнювати факти, які не мають між собою зав'язків, шукати аналогії в явищах різної природи, знаходити спільне і розбіжності в теоріях, ідеях, поглядах.

5. Аксиологічний підхід акцентує увагу на гармонізації внутрішнього світу людини; рівноваги між духовними цінностями і соціальною поведінкою; особистісно високі моральні якості; толерантне ставлення до інших народів, рас, релігій; співчуття та готовність допомагати іншим; моральність як якість поведінки людини відповідно до моральних, етичних норм; національні традиції, повагу до законів, встановлених державою для захисту та безпеки індивіда; пізнання навколишнього світу та внутрішнього світу власного "Я". Цінності розглядаються як певний рівень свідомості, як моральне спонукання особистості, як проходить через дихотомію добра і зла, егоїзму й альтруїзму, совісті і безчестя, співчуття та індиферентності, толерантності і нетерпіння, внутрішнього і зовнішнього.

6. Гуманістичний підхід – це розгляд навчання не тільки як надбання знань про світ, а як опанування способами пізнання цього світу, різноманітними особистісними ресурсами, коли суб'єкт сам планує свою діяльність, обирає способи активного здійснення свого плану, а не орієнтується тільки на здобутий результат. Гуманізувати процес навчання означає переорієнтувати мислення того, хто навчає, на того, хто навчається, та усвідомити, що останній піддається зовнішнім впливам лише тоді, коли він їх сприймає, коли діють принципи визнання його прав, принципи відповідальності за свій вибір.

7. Особистісно-діяльнісний підхід дозволяє спрямувати освітній процес до особистості, створити максимально сприятливі умови для розвитку і розкриття її здібностей, самовизначення, враховувати її психофізіологічні особливості, особливості соціального і культурного контексту життя, складності та неоднозначності внутрішнього світу людини.

8. Когнітивний підхід – це аналіз когнітивних цілей, стратегій, технік, структур, функцій, особистісних конструктів, мислення суб'єкта, його інтелектуальних здібностей, здатності до поєднання ідей з різних суміжних наук та навчальних дисциплін.

9. Аналітичний підхід акцентує виділення загальних компонентів, що входять майже до всіх моделей мотивації: рушійні та гальмівні сили, бажані і небажані дії та їх результати, суб'єктивні чинники, особистісні стандарти, індивідуальна оцінка ситуації, діяльності.

10. Креативний підхід дозволяє уточнювати та вдосконалювати параметри різних видів діяльності. Креативність – властивість, яка найбільш відрізняє нас від інших людей, допомагає виявляти проблеми, їх формулювати, знаходити оригінальні шляхи їх вирішення, як в емоційній, так і в професійній діяльності; це високий рівень інтелекту, мотивації,

індивідуальних здібностей; бачення суттєвого, можливостей майбутнього перетворення і практичного використання певного об'єкта.

11. Комунікативний підхід виступає як засіб організації діяльності, створення сприятливих, оптимальних відношень між педагогом і суб'єктом навчання, коли створюються найкращі умови для розвитку мотивації суб'єктів і творчого характеру навчальної діяльності, забезпечується сприятливий емоційний клімат, що перешкоджає виникненню психологічних бар'єрів, забезпечує керування соціально-психологічними процесами, дозволяє максимально використовувати в навчальному процесі особистісні якості.

Очевидно, що сучасний менеджер освіти повинен бути із високим рівнем організаційної культури – керівник, який повною мірою втілює в життя основні принципи перебудови освіти та спонукає усіх учасників навчально-виховного процесу підносити статус культури освітнього закладу, де вони працюють. Надзвичайно важливо для сучасного управлінця – вміти аналізувати питання інноваційного розвитку системи освіти, сутність і особливості інноваційних педагогічних технологій, інноваційної діяльності педагогів. Безперечно, йому потрібно значну увагу приділяти таким принципово пріоритетним питанням, як упровадження нових технологій навчання і виховання, готовність педагогічних працівників до використання інноваційних освітніх технологій з урахуванням сучасних пріоритетів освіти. А для цього йому необхідно бути обізнаним з особливостями інноваційного розвитку освітньої системи. Акцентувати увагу на такі завдання в освітній сфері діяльності, як гармонізації ставлення педагога до природи інноваційних процесів, соціальних зрушень у суспільстві, що викликають зміни в педагогічній сфері діяльності, інноваційності розвитку соціальних процесів; навчити педагога жити й діяти в умовах потоку новітньої соціальної і науково-педагогічної інформації, створити умови та передумови для його неперервного розвитку; створити умови для придбання широкого спектру новітніх психолого-педагогічних знань, що дають швидко “переключатися” на нові тенденції і стратегії освітнього процесу. Управління інноваційними процесами в сучасних закладах освіти, без перебільшення мають особливе значення. Адже, нові підходи до управління навчальними закладами повинні проявлятися в умінні створювати інноваційне середовище, побудоване на принципах гуманістичної педагогіки, яка сприяє розвитку творчого потенціалу педагога, стимулює інноваційну діяльність у навчальному закладі; у розвитку нових типів організаційних структур в управлінні закладом; у забезпеченні умов для постійного підвищення професійної компетентності педагогічного персоналу; в ефективній взаємодії освітнього закладу як відкритої системи з науковими закладами та громадськими організаціями. Сьогодні, створюючи власну програму інноваційної діяльності, керівник закладу для успішної її реалізації повинен створити й відповідні умови. А саме:

- створення мікросередовища, характерного достатньо високим рівнем загальної й організаційної культури та всебічного розвитку;
- гуманізація та естетизація всіх сфер життєдіяльності учасників навчально-виховного процесу;
- гуманітаризація змісту освіти, всіх видів навчально-виховної діяльності педагогів і учнів;
- створення сприятливого соціально-психологічного клімату; попередження проблемно-конфліктних ситуацій;
- забезпечення прав учнів на соціально-психологічний захист від деструктивних впливів;
- актуалізація та впровадження новітніх інноваційних педагогічних технологій.

Здійснити цю програму можливо звісно лише за умови професійної компетентності керівника освітнього закладу, тобто його практичного досвіду, умінь і навичків, підготовленості, знань та ерудиції, ціннісних орієнтирів, визначення шляхів і можливостей забезпечення їх набуття та функціонування за допомогою управлінського мислення. Він повинен володіти аналітичними, проєктивними, рефлексивними, розвивальними, інформаційними, мобілізаційними, орієнтаційними, організаційними, комунікативними, перцептивними та педагогічними уміннями. Цілком очевидно, що тільки компетентний менеджер-новатор,

інтелігент і інтелектуал, людина з чіткою громадянською позицією може побудувати таку модель управлінської діяльності, яка дійсно продемонструє ефективний результат. Безперечно, усі цінності організації керівник повинен знати, відбирати й оцінювати і тільки після такої селекції впроваджувати їх, піклуючись, щоб вони оволоділи свідомістю всіх працівників.

Підсумовуючи вище наведений матеріал зауважимо, сучасний успішний менеджер освіти – це та людина, яка вміє здобувати інформацію з різноманітних джерел різними способами; виділяє головне, аналізує, оцінює, використовує на практиці; складає алгоритм навчальної діяльності; здійснює навчальну діяльність у взаємодії; здатний зберігати фізичне, соціальне, психічне та духовне здоров'я; здатний до співробітництва в групі та команді, мобільний, уміє адаптуватись і визначати особистісні цілі та виконувати різні ролі й функції в колективі; розв'язувати проблеми в різних життєвих ситуаціях; здатний аналізувати й оцінювати досягнення національної, європейської та світової науки й культури, орієнтуватися в культурному й духовному контексті сучасного суспільства; знати рідну й іноземні мови; опанувати моделі толерантної поведінки; вміти використовувати джерела інформації; здатний орієнтуватися в проблемах суспільно-політичного життя; взаємодіяти з органами державної влади на користь собі й суспільству; оцінювати власні професійні можливості та здібності; приймати економічно обґрунтовані рішення; презентувати інформацію про результати власної освітньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Культура. Ідеологія. Особистість. К., 2002. С. 75-103.
2. Боришевський М.Й. Духовні цінності в становленні особистості – громадянина. Педагогіка і психологія. 1997. № 1. С. 144-150.
3. Тимошко Г.М. Органайзер керівника навчального закладу : методичні рекомендації. Вид. 2-ге, переробл. і доповн. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2016. 188 с.

The article focuses on the key management approaches of the modern head of the educational institution. The synergistic approach is a theoretical and methodological basis for the development of education, and initiates a synergistic vision for teachers. The epistemological approach is based on the study of students' beliefs, their essence and development, their influence on the processes of understanding, explanation, learning and achievement. A competency-based approach directs learning to develop the ability of the learner to utilize the knowledge, skills and competences that enable him / her to adapt, act, and survive in a rapidly changing environment. The systematic approach positively influences the construction of structured didactic situations that guarantee a high proportion between time spent on preparation, independent work and student achievement. The axiological approach focuses on the harmonization of the human inner world; the balance between spiritual values and social behavior; personally high moral qualities; tolerant attitude to other peoples, races, religions; compassion and willingness to help others; morality as a quality of human behavior in accordance with moral, ethical norms. The humanistic approach considers learning not only as the acquisition of knowledge about the world, but as a mastery of the ways of knowing the world, various personal resources, when the subject himself plans his activity, chooses ways to actively implement his plan, and is not focused solely on the result. Personality-activity approach allows to direct the educational process to the individual, to create the most favorable conditions for the development and disclosure of her abilities, self-determination. A cognitive approach is the analysis of cognitive goals, strategies, techniques, structures, functions, personal constructs, thinking of the subject, his intellectual abilities, ability to combine ideas from different related sciences and disciplines. The analytical approach emphasizes the selection of common components that are part of almost all models of motivation. A creative approach allows to refine the parameters of different activities. Communicative approach acts as a means of organizing activities, creating a favorable, optimal relationship between the teacher and the subject of learning.

Key words: leader, manager-innovator, education, intelligent, intellectual.